

21. Bibliography, Documentation, Terminology. 10.vol. 1970. 1.no. 2.p. ICSU/AB munkacsoport.
22. Bibliography, Documentation, Terminology. 10.vol. 1970. 4.no. 133.p. ICSU/AB munkacsoport.
23. Aslib Proceedings. 21.vol. 1969. 2.no. 52.p. "Fejlődő országok bekapcsolása" munkacsoport.
24. Bibliography, Documentation, Terminology. 9.vol. 1969. 4.no. 145-146.p. A Tanácsadó Testület 3. ülése.
25. Bibliography, Documentation, Terminology. 9.vol. 1969. 5.no. 201.p. A Végrehajtó Bizottság 1. ülése.
26. FID News Bulletin. 18.vol. 1968. 6.no. 58-59.p. FID hozzájárulás.
27. Jelentés a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség Társadalomtudományi Osztályozási Bizottság FID C/3 üléséről (Groningen, 1970. október 26-30.). [Bp. 1970.] 2.p.
28. Unesco B. Libr. 23.vol. 1969. 3.no. 119.p. Az Unesco 1969/70.évi munkaterve.

Nemzetiségeink könyvtári ellátása és anyanyelvi olvasási kultúrája

UROSEVICS Danilo

A szerzőnek a KMK által "A nemzetiségek és anyanyelvi olvasási kultúrájuk" címmel (Bp. 1971. 30 p. soksz.) kis példányszámban közreadott tanulmányából.

Alkotmányunk 49. paragrafusa leszögezi: "A Magyar Népköztársaság a területén élő minden nemzetiség számára biztosítja az anyanyelvén való oktatásnak és nemzeti kultúrája ápolásának lehetőségét."

Nálunk a nemzetiségek az egész lakosságnak kis töredékét teszik ki, s nem egységes etnikai tömbökben, hanem szórványokban élnek, 18 megye területén. Az ország legnépesebb nemzetisége, a németek, mintegy 230-250 ezren, 210-220 községben szétszórva található; a szlovákok a legszétszórtabban, százánál több községben, 110-130 ezren; a délszlávok 11 megyében kb. 100-110 ezren; végül két megye területén 16 községben találunk 20-25 ezer román lakost. Nem kis feladat ilyen körülmények között a nemzetiségi lakosság kulturális ellátása.

Művelődési politikánkból az következik, hogy hazánk nem magyar ajkú lakossága semmilyen téren, a művelődés terén se legyen hátrányos helyzetben a magyar néppel szemben. Ahhoz azonban, hogy ez a szándék teljes egészében és a

művelődésügy minden területén megvalósulhasson, részletesebben és alaposabban meg kell ismerni a nemzetiségi lakosság helyzetét, életkörülményeit.

A KMK által 1969-1970-ben végzett felmérésnek az volt a célja, hogy reális képet kapjunk a nemzetiségek lakta községek művelődési, ezen belül könyvtári helyzetéről, anyanyelvükön írott könyvekkel való ellátásukról, anyanyelvi olvasási kulturájukról.

Az adatgyűjtés a következő területekre terjedt ki:

- a) a művelődési intézmények (művelődési otthonok, könyvtárak stb.) helyzete,
- b) a művelődésügyi intézmények dolgozói és szakmai felkészültségük,
- c) a közművelődési könyvtárak állapota (elhelyezése, felszerelése, állománya),
- d) az iskolai könyvtárak állapota és állománya,
- e) a közművelődési és iskolai könyvtárak állományának nyelv szerinti összetétele,
- f) a nemzetiségi dolgozók anyanyelvi olvasottsága,
- g) a nemzetiségi tanulók anyanyelvi olvasottsága iskolatípusok szerint (kétnyelvű gimnáziumok és általános iskolák, csak nyelvoktatást nyújtó iskolák).

A vizsgálat kiterjedt a felsorolt adatok legfontosabb összefüggéseire, a felderíthető kölcsönhatásokra. Az alábbiakban a felmérés könyvtárral és olvasással kapcsolatos eredményeit ismertetjük.

KÖNYVTÁRAK

a) K ö z m ű v e l ő d é s i könyvtár a legkisebb nemzetiségi településen is található. Ezek a könyvtárak, ha nem is működnek kifogástalanul, bizonyos mértékig mégis biztosítják az olvasás és az általános tájékozódás lehetőségeit.

Szétszórtan élő, nemzeti kulturájukkal kapcsolatot nehezebben találó nemzetiségeink szempontjából a legkisebb falusi könyvtáraknak is komoly, az iskolai oktatással egyenlő jelentőségük van, hiszen a nemzetiségi lakosság anyanyelvi kulturájának egyik legfontosabb bázisát képezik. Ezért kell fokozottabb gondot fordítanunk a nemzetiségi községek könyvtári ellátására. A nehézségeket növeli az a körülmény, hogy a legtöbb nemzetiségi község ki-

csi, ezért saját erejéből nem tudja a könyvtári munka megfelelő feltételeit biztosítani. Ezt a nehézséget próbálják áthidalni az utóbbi időben létrehozott klubkönyvtárak.

b) I s k o l a i könyvtár minden iskolában működik. Önálló helyisége azonban a gimnáziumokon kívül csak néhány diákotthonban és egy-két általános iskolában van; a legtöbb iskolában az iskolai könyvtár, jobban mondva könyvállomány a tanári szobában vagy valamelyik tanteremben kapott helyet. A könyvek majdnem kizárólag zárt szekrényekben, egyszerűen betürendben vannak elhelyezve. A helyben olvasás még az önálló könyvtári helyiséggel rendelkező iskolákban sincs biztosítva. Csak hetenként egy-két alkalommal van nyitva a könyvtár, ami nem felel meg a követelményeknek.

KÖNYVTÁROSOK

A nagyobb községeket kivéve, ahol esetleg főhivatású, de inkább félfoglalkozású könyvtárosokat találunk, a legtöbb helység könyvtárosa tiszteletdíjas, képzettsége alapfoku.

Sajnos, a jelenlegi könyvtárosoknak csak kis része ismeri az adott nemzetiség nyelvét – ez pedig erősen kihat az anyanyelvi irodalom beszerzésére és propagálására.

Az iskolai könyvtárak könyvtárosaival még több a probléma. Ritka közöttük az olyan, aki akár alapfoku szakképesítést is szerzett; ráadásul legtöbbször nem saját elhatározásából és kedvvel végzi ezt a munkát, hanem egyszerűen órá rőtta ki az igazgató ezt a feladatot.

A nemzetiségi (román, délszláv és szlovák) gimnáziumokban és kétnyelvű általános iskolákban a könyvtárosok ismerik a nemzetiség nyelvét. A "nyelvoktató" (a nemzetiségi nyelvet tantárgyként tanító) iskolákban azonban ez ritkán fordul elő, s ráadásul az ottani nemzetiségi pedagógus a legtöbb esetben nem tart kapcsolatot az iskolai könyvtárossal, nem segíti munkáját.

Mennyiségileg a nemzetiségi települések könyvtári ellátottsága nem rosszabb az országos falusi átlagnál, számos községben azonban nem kielégítő a könyvtári v á l a s z t é k . A nemzetiségi nyelvű irodalmat felmérésünk idején szinte kivétel nélkül elavult, régi könyvek képviselték. A 400-460 településen egyetlen könyvtárat sem találtunk, ahol valóban megfelelő lett volna a német, román, szerbhorvát, szlovák és szlovén nyelvű könyvek példányszáma. Ugyanis sem 1949-1951 között (amikor megalakultak az állami közművelődési könyvtárak), sem később nem volt tervszerű a nemzetiségi nyelvű könyvek beszerzése.

Igaz, a lakosság részéről sem mutatkozott számottevő igény az anyanyelvi olvasmányok iránt. Erre hivatkoztak a megyei, járási és helyi tanácsok, illetve a könyvtárosok, és általában levették a kérdést a napirendről. A nemzetiségi szövetségek és aktivisták, sőt maguk a nemzetiségi pedagógusok sem voltak eléggé aktívak az anyanyelvi irodalom fejlesztése ügyében.

A j a v i t á s érdekében radikális lépés történt 1969-ben. Ekkor a Művelődésügyi Minisztérium a Nemzetiségi Osztályon keresztül egymillió forint rendkívüli támogatást biztosított a nemzetiségek nyelvén írott könyvek beszerzésére a közművelődési könyvtárakba. Ebből az összegből 1970 elején 100 németlakta község könyvtára 10 000, 68 szerbhorvát és szlovén község könyvtára 6440, 68 szlovák község könyvtára 6260, 16 román község könyvtára pedig 1280 könyvet kapott; még az év végén a német községek könyvtárai további 3500, a szerbhorvát községek könyvtárai további 950 könyvet. Ez azt jelenti, hogy csak 1970-ben állami támogatásból több mint 28 000 könyvvel gyarapodott a nemzetiségiek anyanyelvi állománya.

A folyamatos k ö n y v b e s z e r z é s érdekében ezentúl a megyei és helyi tanácsok fogják rendszeresen biztosítani a megfelelő anyagi feltételeket. Az országosan megállapított fejlesztési összegeket ezekben a községekben még legalább 30-40 %-kal emelni kell, hogy mind a magyar, mind az anyanyelvű könyveket kielégítő mértékben lehessen beszerezni.

A gyarapítás rendszerességének és folyamatosságának elősegítésére a Könyvtártudományi és Módszertani Központ törzsanyagjegyzéket állított össze a legfontosabb szerbhorvát, német, szlovák és román könyvekből. Ezeknek a bibliográfiáknak az a céljuk, hogy megfelelő választékot nyújtsanak a művészi értékű szépirodalmi, gyermek- és ifjúsági irodalmi, valamint szakirodalmi művekből. A könyvtárosok tájékoztatására szolgálnak, s mint ajánló bibliográfiák több éven át használhatók lesznek az állománygyarapításban.

Ami a nemzetiségi helységek iskolai könyvtárait illeti, nemzetiségi nyelvű állományuk – a kétnyelvű iskolák kivételével – rendkívül szegényes. Legfeljebb 10–15 ilyen könyvet találunk bennük. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezeknek az iskolai könyvtáraknak a magyar nyelvű állománya sem sokkal különb.

A 24 nemzetiségi tannyelvű általános iskola könyvtárának helyzete lényegesen jobb, de távolról sem kielégítő. Itt átlagosan 2–300 kötet nemzetiségi nyelvű könyv található, ebből egy tanulóra átlagosan 2,5 kötet jut. A nemzetiségi gimnáziumok könyvállománya általában megfelelő, mivel a gimnáziumok mellett kollégiumok is működnek, ahol szintén van könyvtár, s ezekkel együtt 1500–2000, sőt a román gimnáziumban több mint 3000 kötetes ifjúsági állományt találunk. A nevelői könyvállomány mind az általános iskolában, mind a gimnáziumban rendkívül gyenge, a magyar és az anyanyelvű egyaránt.

Az anyanyelvükön írott könyvek hiánya mellett a nemzetiségek olvasási kultúrájának fejlődését az a tény is komolyan gátolta, hogy könyvtáraikban egyáltalán nincsenek nemzetiségi nyelvű folyóiratok és hírlapok, sőt legtöbbszörükben a nemzetiségiek anyanyelvén megjelenő magyarországi lapokat sem találjuk meg.

A NEMZETISÉGI DOLGOZÓK ANYANYELVI OLVASOTTSÁGA

A nemzetiségi lakosok legnagyobb része, több mint 90 %-a falun él, a mezőgazdaságban dolgozik. A mezőgazdasági dolgozónak tudvalevőleg a tél kivételével nem sok szabadideje akad – viszont szórakozási lehetőségei is sokkal kisebbek, mint a városiaknak. Szabadidejének felhasználásában ezért, kivált télen, különös szerepet kaphat a könyv, az olvasás.

A rendelkezésünkre álló adatok szerint a mezőgazdasági munkásságnak és a tsz-parasztágnak, beleértve a nemzetiségieket is, 30–40 %-a olvas, de csak 8–10 % rendszeresen. Ami a sajtó igénybevételét illeti: az általunk megkérdezett nemzetiségi dolgozók több mint 40 %-a olvas napilapot, de sok olvasójuk van a hetilapoknak és a különböző képes folyóiratoknak is. A nemzetiségiek között nem ritka, hogy egy családnak két vagy több ujság, ill. folyóirat jár.

A fentiekből megállapítható, hogy a nemzetiségiek olvasási kultúrája egészében véve nem marad az országos átlag alatt, sőt a hírlapok és folyóiratok terén valamivel magasabb annál.

Ami viszont az anyanyelvi olvasást illeti, a felmérés aggasztó eredményeket mutat. A felnőtt lakosságnak, különösen a 30 évnél idősebbeknek, több mint 80 %-a egyáltalán nem olvas anyanyelvén, de a fennmaradó 20 % sem rendszeresen.

Leginkább a hazánkban anyanyelvükön megjelenő hetilapokat olvassák, nagyon elvétve anyanyelvükön írott könyveket. Igaz, amióta az állami támogatásból a helyi könyvtárak anyanyelvű könyvekkel gazdagodtak, a nemzetiségi lakosok a legtöbb községi könyvtárból 80-120 ilyen kötetet kölcsönöztek - de jó-részt ezek is mese- és képeskönyvek, mivel a felnőttek többnyire nehezen olvasnak anyanyelvükön.

Általában azt tartják, hogy az állomány gazdagsága, bő választéka ösztön-zően hat az olvasásra. Ilyen ösztönző hatásról eddig nem beszélhattünk a nemzetiségeknél. De nem ez az alapvető és egyetlen oka annak, hogy ilyen keveset olvasnak anyanyelvükön; egyéb objektív és szubjektív tényezők is hatnak itt.

A felnőtt nemzetiségi lakosság nagyobb része nem végzett 8 általános iskolai osztályt, s egészen kicsi azoknak a százalékaránya, akik iskoláikat a háboru előtt anyanyelvükön végezték, vagy volt alkalmuk anyanyelvüket is tanulni. Anyanyelvű iskolák és nemzetiségi kulturális intézmények nélkül a nemzeti-ségiéknél nem is fejlődhetett ki az anyanyelvi olvasás hagyománya.

Az olvasás színvonalára nagy hatást gyakorol az otthoni családi könyvtár; könyvszegény környezetből indulni nagy hátrány. Az eddigi vizsgálatok eredményeiből ismeretes, hogy a parasztcsaládok több mint 60 %-ának egyáltalán nincs könyve, vagy csak 1-2 kötet. A nemzetiségeknél magyar könyvek tekintetében ez az arány ugyanilyen, az anyanyelvű könyvek tekintetében viszont még rosszabb. A családok több mint 80 %-ának otthonában a tankönyveken kívül nincs egyetlenegy anyanyelvükön írott könyv sem, 15 %-ának csak 1-10 ilyen könyve van és csupán 5 %-nak 50-nél több. Ez utóbbiak viszont általában pedagógusok vagy más nemzetiségi értelmiségiek.

Természetesen felmerül a kérdés: vajon mi lehet az oka, hogy a felszabadu-lás óta, tehát 25 év alatt ezen a területen nem történt észrevehető válto-zás, holott erre államunk helyes nemzetiségi politikával komoly lehetősé-geket biztosított? Hogyan éltek lehetőségeikkel nemzetiségeink?

Közvetlenül a felszabadulás után az Antifasiszta Szláv Front nagy gondot fordított a kultúrcsoportok szervezése mellett az olvasás előmozdítására is; próbálkoztak többek között a háboru előtti olvasókörök felélesztésével, újak szervezésével is. Hasonló kísérleteket tett az 1949-ben alakult román szövetség is. 1950-től kezdve azonban, amikor igazán tömegesen alakultak nemzetiségi kultúrcsoportok, a nemzetiségi kulturális élet irányítói ezek-

nek a tevékenységét erősen leszűkítették, a népi táncokra és dalokra. Fialatok és öregek tömegesen vettek részt a nemzetiségi kulturcsoportok munkájában, a nemzetiségieknek tehát nyilvánvalóan megvolt a kedvük és vágyuk anyanyelvük ápolására és fejlesztésére. De ez a kedv és vágy nem talált megfelelő talajra, az iskolák és a nyelvoktatás után a felnőtt lakosságnak csak a kulturcsoportok szórakoztató műsorai maradtak. Ezt most már a szövetségek is elismerik: "Sajnálattal kell megállapítani, hogy az anyanyelvi kultúra fejlődését elősegítő művészeti ágak... háttérbe szorultak"; a nemzetiségi kulturális tevékenység területén "... sok helyen nincs kihasználva a kulturmunka által nyújtott, főleg az anyanyelv tanulását szolgáló tevékenység lehetősége". Éppen ezért helytelen a nemzetiségiek alacsony olvasottságát - mint ahogy ezt egyesek teszik - a könyvek hiánya mellett csak a könyvtárosok anyanyelvi nyelvismeretének hiányával magyarázni.

A NEMZETISÉGI TANULÓK ANYANYELVI OLVASOTTSÁGA, ISKOLATIPUSOK SZERINT

Amint láttuk, a felnőtt nemzetiségi lakosságnak - tehát a mai nemzetiségi tanulók szüleinek - anyanyelvi olvasottságáról alig lehet beszélni. Joggal gondolhatnánk viszont, hogy gyermekeiknek, akik iskolában (nemzetiségi, kétnyelvű vagy anyanyelvet is oktató általános és középiskolában) tanulják anyanyelvüket, sokkal nagyobb az anyanyelvi olvasottságuk.

Hogy ezt megállapítsuk, kérdőíves vizsgálatot végeztünk mindhárom típusú iskolában. Mivel az anyanyelvi olvasási kultúra előfeltétele az anyanyelv tudása és használata, első kérdésünk az volt, hogy milyen nyelven (anyanyelvükön vagy magyarul) olvasnak és írnak könnyebben, jobban és szívesebben. Kiderült, hogy 90 % felett van azoknak az aránya, akik magyarul szívesebben és könnyebben olvasnak. A legtöbb nyelvoktató iskolában ez az arány a 100 %-ot is eléri, tehát egyetlen diák sem vallja, hogy anyanyelvén olvas jobban és szívesebben.

A nemzetiségi tanulók szabadidejének eltöltésében igen kis szerepet játszik az olvasás, főleg az anyanyelvükön írott könyvek olvasása. Már azok is sajnálatosan kevesen vannak, akik magyarul 10 könyvnél többet olvastak egy év alatt; arányuk a gimnáziumban 25-30 %, a kétnyelvű iskolákban 10-15 %, a nyelvoktató iskolákban pedig ennél is kisebb. A magyar könyvek esetében az é v i átlag 5-7 könyv - pedig a nemzetközi és hazai statisztikai adatok szerint a hasonló életkorú tanulók h a v o n t a 2-4 könyvet olvasnak.

Még nyomasztóbb képet kapunk, ha azt vizsgáljuk, hogy saját anyanyelvükön mennyit olvasnak ugyanezek a román, szlovák, délszláv és német diákok. Még a gimnáziumokban is szép számmal akadnak olyanok, akik egy év alatt egyetlen könyvet sem olvastak anyanyelvükön. A kétnyelvű iskolákban több mint 15 %, a nyelvoktató iskolákban 70-80 %, sőt néhol 90 % ezeknek az aránya. A nyelvoktató iskolákban alig akad egy-egy osztályban néhány tanuló, aki akár csak 1-5 könyvet is olvasott anyanyelvén. A kétnyelvű általános iskolákban és a gimnáziumokban a tanulók 50-60 %-a csak 1-5 ilyen könyvet, 20-30 % 5-10 könyvet olvasott, és csak 10-15 % 10-nél többet. A nemzetiségi gimnáziumok és a kétnyelvű általános iskolák tanulói tehát évenként átlagosan 3-4 vagy ennél is kevesebb könyvet olvasnak anyanyelvükön.

A fenti szomorú képet némileg szépíti az a tény, hogy a nemzetiségi tanulók 60-70 %-a rendszeresen olvas magyar nyelven nemcsak gyermek- és ifjúsági lapokat, hanem szép számmal napilapokat és különböző folyóiratokat is. Anyanyelvükön írott ujságot és folyóiratot viszont a legtöbb iskolában nem találunk. Ahol ezek megvannak, mint a román gimnáziumban, ott a tanulók többsége olvassa is őket. Ezzel egybevág az a tény is, hogy a hazánkban megjelenő nemzetiségi lapokat a diákság legnagyobb része mindhárom típusú iskolában rendszeresen olvassa.

Mindezek a tények azt bizonyítják, hogy a nemzetiségi pedagógusoknak az ediginél sokkal nagyobb gondot kell fordítaniuk a tananyag elsajátítása mellett az olvasás - és különösen az anyanyelvű olvasás - iránti érdeklődés felkeltésére. Ebben őket nem tudja helyettesíteni sem a család, sem a környezet.

Az említett hibákon és nehézségeken kívül nem szabad figyelmen kívül hagyni a nemzetiségi gyermekek kiindulási kulturális helyzetét meghatározó tényezőket sem: szüleik iskolai végzettségét, anyanyelvtudási fokát, anyanyelvi olvasottságát, a szülői ház könyvállományát stb. Vegyük szemügyre ez utóbbi tényezőt.

Vizsgálataink azt mutatják, hogy a nemzetiségi tanulók legtöbben - kivált anyanyelvű könyvek szempontjából - k ö n y v s z e g é n y vagy könyvtelen családból indultak. Több mint 25-30 % azt válaszolta, hogy otthon egyáltalán nincs anyanyelvű könyv; csak 8-10 %-uk családjában található 50-nél több. Magyar nyelvű könyv még inkább akad a szülői házban.

AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS MÓDJÁRÓL, FEJLŐDÉSI SZAKASZAIRÓL

A nemzetiségek között tehát nemcsak a felnőttek nem olvasnak anyanyelvükön, hanem gyermekeik sem. Nyilvánvaló, hogy ezen a területen tenni kell valamit, mégpedig mielőbb. Ki kell dolgozni azokat a módszereket, amelyek segítségével nemzetiségi gyermekeink rendszeres olvasóvá válnak.

Az olvasni tudás nagyon összetett jelenség, kifejlesztése tervszerű és rendszeres nevelőmunkát igényel. Ez a munka nem kezdődhet eléggé korán. Az olvasás iránti érdeklődés gyökerei jóval az iskoláskort megelőző időbe, a szülői házba vagy az óvodába nyulnak vissza. A gyermeknek a könyvvel való kapcsolata egyrészt a szöveg nélküli képeskönyvek nézegetésével kezdődik, másrészt a mesehallgatással.

A 3-6 éves nemzetiségi gyermekek esetében a mesehallgatásnak is megvan a maga sajátos problémája. Szüleik többnyire tájszólásban beszélnek, nem is ismerik az illető nemzetiség irodalmi nyelvét, a nemzetiségi óvodának s utána az iskolának tehát a szülői ház munkáját is pótolnia kell az anyanyelv irodalmi formájának elsajátítása terén. Tartalmukra való tekintettel lényeges, hogy a népmese-könyveket az illető nemzetiség anyaországából szerezzük be.

A gyermekek gyorsan megjegyzik a többször hallott szöveget, s maguk is szívesen utánozzák az olvasást. Az óvodások százszámra tanulják meg a dalokat, szöveges játékokat, kisebb-nagyobb meséket. Ha tehát az óvoda, a szülői házban szerzett szókincsre építve, megfelelő irodalmi anyagot nyújt nekik, ezzel szilárd alapot rakhat anyanyelvi fejlődésük, illetve iskolai tanulmányaik számára.

Az iskolában, különösen ha csupán tantárgy az anyanyelv, ajánlatos az első két osztályban óvodai módszerekkel alakítani ki az anyanyelvi olvasási készséget. Az eltérés csak annyi lehet, hogy több képeskönyvvel ismerkedjenek meg és tanuljanak több verset és mesét, dalocskát; esetleg a második osztály végén már el is kezdhetik az anyanyelven való olvasást, természetesen csak akkor, ha sikerült a gyerekeket megtanítani az illető nyelv abc-jére. Semmi esetre sem szabad viszont megengedni, hogy az anyanyelvi oktatást, ill. foglalkoztatást csak a III. osztályban kezdjék, mert e két év alatt megszakad az óvodákban és a szülői házban megkezdett alapozási munka, s az egészet előlről kell kezdeni.

Nem feladatunk, hogy e helyen a nemzetiségi iskolai oktatásügy részletekéréseivel, ezen belül pl. a nemzetiségi nyelvű irodalmi szak-

k ö r ö k jelentőségével foglalkozzunk. Annyit azonban az eddig elmondottak is bizonyítanak, hogy az iskolák e sajátos csoportjának munkájában különösen nagy a könyv, tehát az iskolai (és iskolán kívüli) könyvtár szerepe.

Végül az iskolai k u l t u r c s o p o r t o k r a kell még könyvtárosi szempontból is felhívni a figyelmet. Feltétlenül szükségessé válik tevékenységük kibővítése a szokásos formákon – népdalokon, népi táncokon, népi zenekarokon – túl. Itt főleg színjátszó körökre, irodalmi színpadokra, versmondásra gondolunk, amelyek közös bázisa a könyvtár.

NEMZETISÉGI KLUBOK

A nemzetiségi kulturális élet és az anyanyelvi olvasás fejlesztése a felnőttek számára a leghatásosabban a művelődési klubok formájában valósítható meg. Eddig helyi kezdeményezések alapján alakult néhány szlovák, román, német és délszláv klub. Nemzetiségi klubot minden nemzetiségi településen kell létesíteni, ahol erre lehetőség nyílik – akár a művelődési otthonok vagy klubkönyvtárak keretén belül, akár (nagyobb településeken és városokban) külön helyiségekben, ha erre megfelelő adottságok állnak rendelkezésre.

A nemzetiségi klubok célja a tagok általános szakmai és politikai művelésén és képzésén kívül kiemelten az anyanyelvi kultúra ápolása és továbbfejlesztése.

A kitűzött cél megvalósítása érdekében biztosítani kell a klub életéhez az alapvető feltételeket: alkalmas helyiséget, ennek berendezését és az anyagi forrásokat a szükséges eszközök (televízió, rádió, magnetofon, lemezjátszó, diavetítő, könyvek és folyóiratok elsősorban anyanyelven) beszerzésére.

A klubok tevékenysége meghatározott témák szerint, kötött és kötetlen programra épül. A programnak megfelelően különböző előadásokat, vitákat, vetélkedőket, kiállításokat, élménybeszámolókat, esetleg filmbemutatókat lehet tartani. Az előadásokat lehetőleg anyanyelven tartsák, de eleinte, ha a tagság összetétele és nyelvtudása így kívánja, magyarul is lehet. A klub keretében honismereti csoportokat lehet, sőt szükséges szervezni, amelyek a hagyományok, népszokások, a helytörténet felkutatását, ill. ápolását szorgalmazzák és végezzék.

Mindezek a feladatok csak úgy láthatók el eredményesen, ha a különböző klub-foglalkozások megfelelő színvonalu anyanyelvi könyv- és hírlapanyagra épülhetnek.

-.-.-.-.-

A fentebb elmondottakból két következtetést vonhatunk le.

1. A nemzetiségek kulturális ellátásában kiemelkedő helyet kell elfoglalnia az anyanyelvükön írott könyveket, hírlapokat, folyóiratokat rendelkezésükre bocsátó könyvtáraknak.
2. A cikkben szereplő adatok is bizonyítják, hogy a hazai nemzetiségek kulturális ellátottsága öröndetesen fejlődik - legujabban éppen könyvtári szempontból is. A nemzetiségek könyvtári ellátása azonban nemcsak a hazai más-nemzetiségű lakosság művelődésének az egészén belül vizsgálható, tervezhető, fejleszthető. Ugy tűnik, elérkezett annak az ideje is, hogy a magyar könyvtárügy egész rendszerében, az eddigi tapasztalatok összegezésével, kialakuljon a nemzetiségek könyvtári ellátásának átfogó koncepciója.

Gyermekkönyvtárosok továbbképzése

VADÁSZ Ferencné

A könyvtárosok szakmai továbbképzésében 1970 óta - a Művelődésügyi Minisztérium jóváhagyásával - olyan új rendszerre tértünk át, amelyben az alapképzettségre épülő, oktató-számonkérő jellegű tanfolyamok a korszerű követelményeknek megfelelő, magas szintű speciális szakképesítést adnak a különböző munkakörök ellátásához.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ a múlt évben már meg is indított két ilyen jellegű továbbképző tanfolyamot. Az egyik a számítógépes könyvtári adatfeldolgozás szellemi előkészítését szolgálja. A másik a gyermekkönyvtárosok egyéves felső szintű tanfolyama.

Nem magát a tanfolyamot kívánjuk itt ismertetni. A vele kapcsolatos problémák vizsgálatát két dolog indokolja: egyrészt első kísérletünk ez a tanfolyam arra, hogy egy adott munkakörre vonatkozó korszerű elvárásokat ele-